

METEOROLOGY DEPARTMENT
MINISTRY OF METEOROLOGY, ENERGY, INFORMATION, DISASTER MANAGEMENT,
ENVIRONMENT, CLIMATE CHANGE & COMMUNICATIONS
P.O. Box 845, Domestic Terminal, Fua'amotu Airport, TONGA
Tel: (676) 35355/35008 Fax: (676) 35123 Email: metstaff@met.gov.to

MEDIA RELEASE

Koe fakamatala faka-saikolone ki he fa'ahi ta'u Afaa 2016-2017 ki Tonga.

(21 'Okatopa 2016)

Puipuitu'a ki he Fa'ahi ta'u Afaa 2016-2017

Koe ngaahi Saikolone fakatalopiki 'e malava ke hoko 'oku tau hanganaki atu ki ai ki he fa'ahi ta'u afaa 2016/17 'e malava ke ne uesia 'a Tonga ni 'e ki'i ma'olunga hake ia mei he 'avalisi angamaheni. 'Oku 'uhinga leva eni koe saikolone fakatalopiki 'e 2 ki he 3 'e malava ke ne uesia 'a e 'otu Tonga 'i he fa'ahi ta'u afaa koeni. Pea 'oku 'i ai 'a e faingamalie 'e malava ke a'u ai 'a e saikolone fakatalopiki 'e 1 ai ki he tu'unga koe sakalone fakatalopiki malohi. 'Oku 'uhinga 'a e saikolone fakatalopiki malohi ki ha saikolone fakatalopiki kalasi 3 pe toe lahi mo malohi ange ai 'i he anga hono fakafa'ahinga 'o e saikolone.

Koe ngaahi 'Analaiso ki he Fa'ahi ta'u Afaa 2016-2017

Koe fa'ahi ta'u afaa 2016/17 'oku kamata faka'ofisiale ia 'I he 'aho 1 Novema 2016 pea toki 'osi ki he 'aho 30 'Epeleli, 2017. 'Oku mahui'nga foki ke mou fakatokanga'i ange 'oku malava pea na'e 'osi 'i ai 'a e ngaahi saikolone fakatalopiki 'e ni'ihiki kuo 'osi hoko 'i tu'a mei he fa'ahi ta'u afaa 'oku tau angamaheni ki ai, 'o hange koe saikolone fakatalopiki koia Ko "Keli" 'a ia na'a ne uesia 'a e Tokelau 'o e 'otu Tonga 'i Sune 1997. Koe vaha'a taimi 'oku fa'a lahi taha ke hoko ai 'a e ngaahi saikolone fakatalopiki 'i Tonga ni ko Sanuali ki Ma'asi, kae tau tefito ki he mahina ko Fepueli.

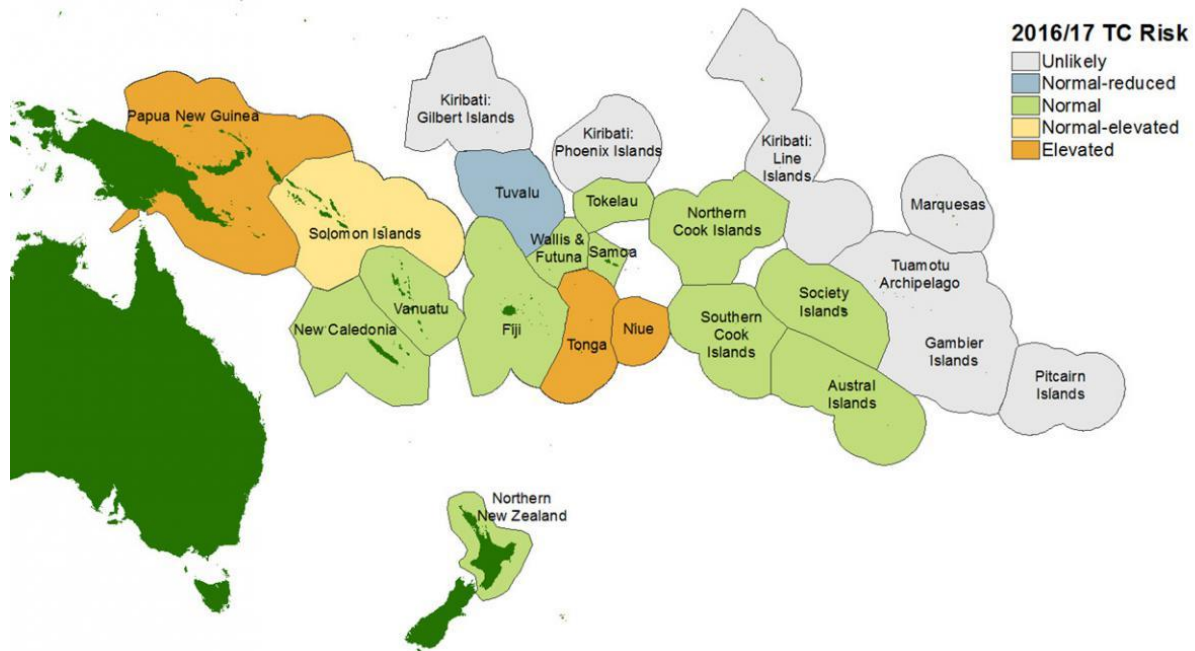
Koe tu'unga lolotonga 'o e El Nino 'oku ha mahino mai mei he fakahoko ngaue moe ngaahi 'analaiso kuo fai, 'oku 'i ai 'a e tu'unga niutuolo 'a e El Nino 'i he potutahi pasifiki. Ka 'i he taimi tatau 'i he ngaahi faka'ilonga moe 'analaiso 'ae ngaahi motolo fakamatala'ea fakamamani lahi 'oku ngalingali 'e 'i ai ha faingamalie ke hoko ha La Nina 'i he vaha'a 'o e faka'osinga 'oe ta'u ni (2016) pea moe konga ki mu'a 'o e ta'u fo'ou (2017). Koe 'uha 'i Tonga ni 'i he mahina 'e 4-6 kuohili na'e fu'u 'ilonga 'aupito 'a 'ene feliliu'aki 'o la'ala'a lahi e ngaahi mahina 'e ni'ihiki pea koe mahina 'e ni'ihiki na'e 'i ai e ngaahi 'uha lalahi 'aupito. Koe sio atu ki he anga e tu'u 'a e 'uha 'i he mahina 'e 6 ka hoko mai ki he 'otu Tonga ni 'e lahi ke 'i he tu'unga angamaheni pe ki he ngaahi feitu'u lahi 'i he 'otu Tonga ni.

Ko 'etau ngaahi 'ilo moe taufatunga motu'a fakatonga ki natula koe taha ia 'i he ngaahi mata'i koloa mahuinga 'a e kakai 'o e fonua. Koe taha 'o e ngaahi 'ilo koeni 'oku fa'a faka'ilonga mai ia 'i he taimi 'oku fa'a hoko ai ha la'ala'a lahi ki mu'a pea toki kamata e fa'ahi ta'u afaa, 'oku faka'uhinga leva ia ki ha fa'ahi ta'u afaa 'e toe kii lahi ange 'a e ngaahi saikolone fakatalopiki 'e hoko. 'I he ngaahi lekooti, koe saikolone fakatalopiki 'e 1.88 na'e uesia ai 'a Tonga ni 'i he vaha'a taimi 'o e El Nino, koe saikolone 'e 1.63 'i he vaha'a taimi 'o e La Nina pea koe saikolone fakatalopiki leva 'e 1.64 'i he taimi anga maheni pe 'o e fetukuaki 'a natula.

Koe 'Avalisi 'o e ngaahi saikolone fakatalopiki 'e malava ke fakatupu 'i he Potutahi Pasifiki Tonga koe fo'i saikolone 'e 10 ki he 12, pea 'i he fakamatala fakasaikolone koeni ki he fa'ahi ta'u afaa 2016-2017, koe ngaahi saikolone fakatalopiki 'e 8-10 ai 'e malava ke fakahingoa pea ke hoko mai 'i he fa'ahi ta'u afaa koeni 'oku tau hanganaki atu ki ai.

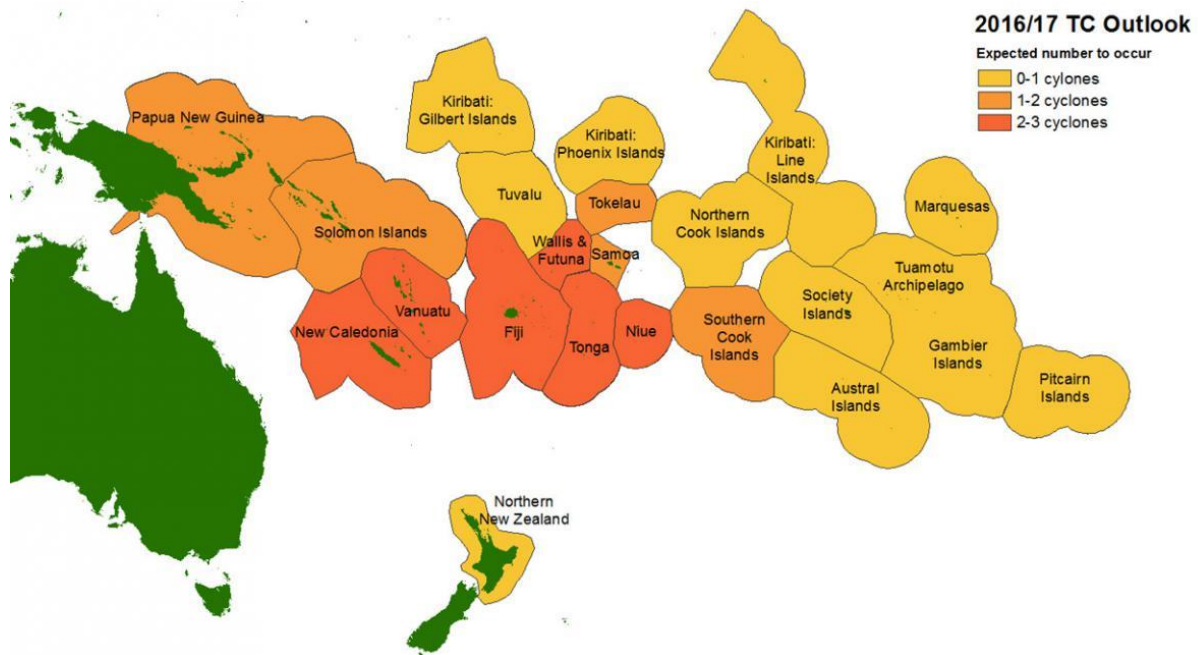
Pea koia ai 'oku 'i ai 'a e tokanga makehe ange ki he ngaahi fonua 'oku ofi ki ange ki Papua Niukini kae pehe ki he nagahi fonua 'oku ofi ki he International dateline 'o kau ki ai a Tonga ni pea mo Niue koe'uhi koe hiki pe lahi ange 'a e faingamalie ke uesia 'e ha saikolone fakatalopiki 'a e ngaahi fonua ko eni.

Koe ngaahi faingamalie ki ha Saikolone fakatalopiki 2016/17:

Mape 1: Koe mape 'oe ngaahi faingamalie 'e malava ki ha saikolone fakatalopiki kene uesia 'a e ngaahi fonua 'o e pasifikil

Fakamatala fakasaikolone 2016-17

Mape 2: Koe mape 'o e fakamatala fakasaikolone ki he fa'ahi ta'u afaa 2016-17 ki he ngaahi saikolone fakatalopiki 'e malava ke ne uesia 'a e ngaahi fonua 'e ni'ihl 'o e pasifikil.

'Oku mahuinga foki ke fai hano tokangaekina 'a e fakamatala fakasaikolone koeni ki he fa'ahi ta'u afaa 2016-27 he 'oku ne huluhulu mai 'a e ngaahi saikolone fakatalopiki 'oku tau hanganaki atu ki ai 'i he kamata'anga 'o e fa'ahi tau afaa ni (Novema ki Sanuali) pea moe faka'osinga 'o e fa'ahi ta'u afaa (Fepueli ki 'Epeleli) kae tautau tefito ki he ngaahi fonua ki he fakahihifo 'o e international dateline. Fakatokanga'i ai heni koe ngaahi saikolone fakatalopiki ki he ngaahi fonua 'o hange ko Niukaletonia, Fisi, Vanuatu pea mo Tonga ni koe ngaahi saikolone fakatalopiki 'e 2 pe toe lahi ange ai 'e malava ke ne uesia 'a e ngaahi fonua koeni tukukehe ange ha ngaahi feliliuaki mei angamaheni kuo tau anga ki ai.

At least 5-6 severe TCs (Category 3 or higher) are expected to occur anywhere across the Southwest Pacific during the season. All communities should remain vigilant and follow forecast information provided by the Meteorology Department throughout the season.

Koia ai koe ngaahi saikolone fakatalopiki malohi (Kalasi 3 pe toe ma'olunga ange) 'e 5-6 'e malava ke hoko 'i ha fa'ahinga feitu'u pe 'i he pasifiki 'i he fa'ahi ta'u afaa koeni. Pea 'oku matu'aki mahuinga ke 'oatu ai 'a e tokoni moe tapou ki he kotoa e ngaahi komiuniti ke mou tokateu, fakafanongo pea mo muimui ofi ma'u pe ki he ngaahi fakamatala'ea 'oku fa'a tuku atu mei he va'a fakamatala'ea 'a Tonga 'i he tau fai fononga atu koeni ki he fa'ahi ta'u afaa.